

علوم غزته سي

العدد - ٢٣

و بوخریطه ده کی بعض مسافات و مواقعی شرح ایلسدی دیمک که
میلاددن ۴۵۰ سال اقدم خریطه حیرمک وارا یمنش

عاشق ایاغنه دیکن کیرمکه آنلر « خار » لفظی ایله تعرض قیلوب درلر
اما « چوکور » که دهامالم در بولفظلری یوق در و بوتربجه ده بویه ادا
تا یوب درکم

یت

جو کورلار کیم سینینک یولونکدا یئورالمیش ایاغیم غه
چکیب اول کوی کردین سرمه تاتارمین قازاغیم غه
ینه عشق طریقنده محبوب نظاره سی میسر اولسه عاشقک نیاز یوزندن
« تیلورماک » ی (تمید نظر ایلسی) آشوری مناسب ایش در و بولفظ
آنلر ده یوق در و بونک کبی لفظلری هم یوق در و بوتربجه ده بویه دیلوب در که

یت

توکا دور قانیمنی هر دم کوزلارینک باقیب توروپ
کیم نیچه یوزومکا باققای سین یراق دین تیلوروپ
ینه ترک لفظنک محبوب جانندن « یاساغاق » ی مقابله سنده سارت لفظنده
آراسته و آرایش لفظی وارا ما « بیرانماک » (برنگ) مقابله سنده دیمورلر
واول یاساغاک مبالغه سیدر و آنی بویه دیوب درلر کیم

یت

ایرور بس چو حسن و ملاحه سنکا
یاساغاق بیرانماک نی حاجت سنکا
و خوبلرک کوز و قاشلری اداسی که « قاباغ » دیرلر فارسیده بوعضوک آدی

یوق در مشوی ده برجاعت خوب تعریفنده بویله دینوب در که
بیت

مینکز لاری کل کل مژملاری خار

قاباغ لاری کینک کینک آغیر لاری تار

ینه عشق اطوارنده کیم اشک واغلامق مقابله سنده «آه» و صیحا «دم»
عمده در ترک لرمی چاقه (برق) و آهی ییلدیریمه نسبت ایدوب دیوبدر لرم

بیت

فراقینک ایچره اولوس اور تاما ککا ای ماهیم

چاقین دورور دمیم ویلدریم دورور آهیم

سارت دیلنده چاقین ویلدریم کبی متعین و معتبرایکی نیمه یه (نسنه یه) آد
قویما یودر لر و عرب دیلیله برق و صاعقه ایله اداء قیلوب در لر
و حسن تعریفنده بیوکه خاله کیم ترک لر مینک (بن) آد قیوب در لر
آنلر آد قویما یودر لر ترک بو تعریفنی بونوع اداء قیلوب در کیم

بیت

آینک کیم ال اینکیدا مینک یاراتدی

بوی بیله صاچینی تینک یاراتتی

اگر بررر الفاظ وضعنده کیم آنلر تقصیر قیلوب در لر تعرض قیلنسه سوز
اوزار نیچون که چوق واقع در ینه شعرده جمله طبع اهلی قشده روشن
و مجموع فصحا الیدا (نزدنده) مبرهن در که تجنیس و ایهام بغایت کلی در
و بوفر خنده عبارت و خجسته الفاظ و اشارت ده فارسیدن ده اچوق تجنیس
آمیر لفظ و ایهام انکیز نکته وار که نظمه موجب زیب و زینت و باعث تکلف
و صنعت در مثلا آت لفظی که بر معنای علم (آد . نام) درینه بر معنای
مر کب در وینه بر معنای امر در که طاشنی یا اوقنی آت دیوب پیور
و تجنیس ده بویله دیلوب در کیم

نظم

چون یری و حور دور آیتنک بیکیم
سرعت ایچره دیو ایرور آیتنک بیکیم

هر خدنگی کیم اولوش آندین قاجار

ناتوان جانیم ساری آیتنک بیکیم

وبوایی بیت که تجنیس تام در هم ترک شعرا سی خاصه سیدر که سارت ده
یوق در و بوکا تو یوغ دیرلر و بوتک تعریفک میزان الاوزان
آدلی عروض که یازیلوب در آنده قیلنوب در ینه ایت لفظی
و آنده دخی بونوع اوچ معنا وار او یله که

نظم

ای رقیب اوزنی انکا توتساک هم ایت

بزکا رحم ایلاپ آیتنک کوییدین ایت

کرچه بار دوزخ چا عشقینک شعله سی

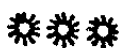
بیرتی اوزا یلکینک ییله اول ساری ایت

و توش لفظنده هم بونوع اوچ معنا وار ینه یان لفظنده و یاق
لفظنده هم بو حالدر و بونوع لفظ که آنده اوچ معنا وله حد و حصر دن
جوخه تاییلور و خیلی لفظ هم تاییلور که درت معناسی اوله شویله که
بار لفظی که برمعناسی موجودلق در (وار) و برمعناسی امر در (وارمق)
و برمعناسی یوک در و برمعناسی ثمر در و او یله لفظ هم تاییلور که بش معناسی
اوله ساغین لفظی کبی که برمعناسی یاد قیلغه امر در و بری سوتلو
قیون اسمی در و عشق و مستی و بخونی و بیماری مقابله سنده ساغین دیسه
هر برینه اطلاق قیلسه اولور ینه اوقیلدن که توز لفظی (دوز) که
نیجه معنی اراده قیلسه اولور بری توز که اوق یانیزه کبی نسنه یه دیرلر
ینه توز راست کیشی یه دیرلر ینه توز سازی توزمکه امر قیلغه ینه توز ایکی
کیشی آره سنده موافقت صالغه ینه توز بر مجلس اسبابنه هم دینسه اولور
و کوك لفظک هم نیجه معنی ایله استعمال قیلرلر بری کوك آسمانه دیرلر

ینه کوك آهنگ در ینه کوك تيكشده كوكلك در (تيكمك) ینه كوك قاداغه
هم ديرلر (چيوى) ینه كوك يشيل ويشيلكه دخى ديرلر
بونوع الفاظ هم كه اوج معنى و درت معنى و دها آرتة، كيم اراده قيلسه
اوله چوق وار كه فارسى الفاظده اوقدر يوق در
ومعروف و مجهول قافيه ده واوى و يائى كه فارسى اشعارده واقع اولور
ايكى حر كه دن آرتق اولماز واوى شويله كه خود و دود و نور و نور
وياي شو كى كه بير و شير و تركى الفاظده بومعروف و مجهول حر كه
دردت نوع تاييلور يعني تركه ده دردت درلو ضمه وار غريب كه چين
تلفظده طقوز نوع ضمه وار هم واوى وهم يايى سي واوى سي
شوييله كه اوت كه (خود و زننده ضمه ثقيله ايله . اود . آتش)
شيء محرق در واوت (دود و زننده ضمه ممدوده ايله) مرور معناسيله واوت
(سوت و زننده قارده اوتك . يوق) مقامره نرد جهشتدن امر واوت كه
هپسندن خفيف حر كه در (چكن اوج اوت ضمه لرندن الك خفيف ضمه ايله
اوتوله مك دن) كله يى (باشى) آتسه طوب توكنى آرتور معناده در ینه
برمثال تور كه (خود و زننده) دام در ینه تور كه آندن دها
دقيق (يعنى حر كه ده . دود و زننده) قوش اوتور راغاج در (توراق
توناك) و تور كه آندن دها اينجه در (دها خفيف ضمه ايله سوت و زننده)
اوينك توزى در (اوكى) و تور كه هپسندن آريق در (يعنى الك خفيف
ضمه ايله قاش دورمك دن) چادر يرده سنى يا قپوسنى دورمك امرى در
وياي مثال اوج حر كه دن ارتق تاييلاز بيز كه وياي مجهول
ايله ات اره سنده بيز سارت غدد دير غدة . بزر عربى دن
و بيز كه ما و نحن معناسيله در و بيز كه كسره ممدوده ايله
درفش ديرلر دله جك بيز ینه برمثال تير كه تيرماك دورمك
ديوشورمك معناسيله در و تير كه آندن دقيق در اول در كه سارتلر
آنى عرق و خوى ديرلر و تير كه هپسندن خفيف كسره ايله در اوق

معناسیله در وونوع الفاظ چوق اوج حرکه ایله وضع قیلوب درلر که
حالا شایع در

و نیچه حروفه عباره و سقیمچون بلکه قافیه سهولتیچون بربرینه شرکت
ویروب درلر اول جمله دن بری الف ایله ها ارا سنده مناسبت و مشارکت
ویروب درلر که برلفظی هم آخری الف لفظیله قافیه قیلسه اولور شویله که
ارالفظی سرا و درایله قافیه اولور سره و دره ایله هم قافیه قیلسه اولور
ینه بر مثال شویله که یدا لفظک صدا ایله قافیه قیلسه اولور باده ایله
هم قیلسه اولور و وایله ضمه ارسنده هم اول نوع شرکت در مثلا
ایرور لفظک حر و در لفظیله قافیه قیلسه اولور غرور و ضرور لفظیله
هم جائز در و یا ایله هم کسره ارا سنده دخی بونوع در او یله که آخر
و باغیر الفاظک صادر و قادر الفاظیله قافیه قیلسه اولور تأخیر
و تغیر الفاظیله هم اولور که فارسی الفاظده بوسه و لتریوق در
و بوالفاظ واضعری چوق نسنده جزئیاته تعرض قیلوب غریب مضمون
و مفهولر ایچون الفاظ وضع قیلوب درلر شویله که بعضی مصادره
اوتدی (یکدی) ینه غذا و هر طعام که ینسه اولور ییکولک درلر
و سارت ایلی تک چوغی بلکه هپسی ییکی هم ایچمکی هم خوردنی
لفظیله اداء قیلورلر و اولو قرنداشه و کوجک قرنداشه ایکی سنده
برادر دیرلر و ترکلریوکه آغا و کوجکله اینی دیرلر و آنلر
ییکولک و کوجک قیر قرنداشه هم خواهر دیرلر و بونلریوکه ایکاجی
و کوجکله سینکیل دیرلر و بونلر آتاک آغا اینی سنده ابانا دیرلر
(ییکولک عوجه) و آنانک آغا اینی سنده طغایی و آنلر هیچ برینه آت تعیین
قلمایوب درلر و عرب دلیله عم و خال دیرلر و کولکناش ی
(سوت قرنداشی) ترکیه دیل ایله دیرلر و اتکه یی (اتکه)
سوت باباسی (ایا انا) و اینکه یی (ینکه) هم بودیل ایله
تسمیه ایدرلر و صوکی کلور

استانبول دن مکتوب فی ۱۴ ربیع الآخر سنه ۱۲۸۷

«..... شومسئله یی دخی علوم غزته سنک نظر تنبیه اترلرینه عرض
ایدرم که معارفشناسان عصر دن شناسی افندی اصل ترکیه لغاتی نحری
ایله برکتابده جمع ایتمک و بو کتابده اشتقاقات السنه یی تبع برله ترکیه نیک
مزیت تقدیم و مأخذیننی انظار عاله عرض ایلمک نیت خالصه سیله
اون سنه دن زیاده چالشیدینی و هرلساندن لغات و اشتقاق کتابلری
تدارک ایلمک و اوروپا نیک هر طرفده سیروسیاختله کتبخانه لر دن و معارفندان
شرقیوندن بویابده اقتباس افکار ایلمک کبی و ارینی ترک ایدهرک تحمل مشاق
ایلدیکی جله نیک معلومی در حیفا که شمسی کنیدیسی استانبولده اختیار
کوشه خلوت و عالیدن عزلت ایدوب شواتری کنیدی نامه میدانه چیقارمیوب
یارسده برفرانسزه ویردیکی سمع تأسغله ایشیدادی افندی مومی
الیهک ثمره عمری اولان شوکهر نو اثرک بروجه مناسب جانب حکومتدن
بالتلطیف اشتراء اولنمسی خصوصی اکابر و کلایه بعض طرفدن چند دفعه
اخطار اولندی ایسه ده دریغا که ابنای زمانه ده اهل حیت و رجال دولته
علم و معرفت فقد انسه مبنی ذره ما تأثیری کورلیدی شواتر بی مثل
و نظیرک قدر و قیمتی علوم غزته سنده اعلان و مشتریلریکزی و خصوصاً
جانب باب عالی یی مسئله نیک اهمیتنه تنبیه و ایقظا باینده بوماده یی
مکرر مکرر شرح و بیان ایلمکز مأمولدر»

« بیان »

شناسی افندی کتابندن برفرانسزه ویرمش دیدکلی شیلری بن کوردم
برفرانسز دیدکلی فرانسه مکتبک خواجه سی موسیو « یاو » اوله جق
اکر بویله اثری انظار عاله عرض ایتمک مراد ایسه خواجه مومی الیه
عرض ایتدی حتی فرانسه ایمراطورینه بیله تقدیم اولندی

لكن عجباً بوكتابد نه وار مع التأسف دیرم كه برالای غلطات واو هامدن عبارت فلان كه تركه ده شومعنايه كلورديه رك هر كسه معلوم الفاظی قید و هر كسه معلوم اولیانله ياكلش ياكلش معنالرویره رك ومعناي موهومه اويدرمق ایچون تحریفات ایدرك تسوید اوراق فقط شویانغز بشقه معنايه جل اولنامق ایچون برمال کتیریم

کتاب مزبورده تركه « اوت » کلمه سنك معناي يابده نواییك شویله برعباره سیله استشهاد ایدر « اوت كه شیء محروق در واوت مرور معناسی یله واوت مفرغه (میر تانی به تشدید دخی قومیشلر) بوجهتی دین امر در واوت کلی نی اوتغد توتوب توکین اريتور معنايه دور واوت باریدین ایرق حرکت دور»

صكره بوعباره یه شویله معنا ویرییور اوت یاغش برشی معنا سنه در مرور معنا سنه ده كلور زار او یونه دخی تخصیص اولنور بوضورته امر در و برشیك نه اولورسه تو یلرینی دفع ایچون آتشدن كچورمك وینه اوت معناسی بر ماده دن بعید قیلان حرکت كه نه ماده اولورسه اولسون ... باقیكز شمدي بودرجه خطاء و تحریف تصور اولنه ییلورمی

(۱) اولاً نواییك سباق سباق عباره سنه نه قدر دقتسرك زیرا نواییك بوعباره سی « محاكه » سنه اولوب اوست یائی شویله در « وترکی الفاظ دا بومعروف و بمجهول حرکت تورت نوع تایلور هم واوی وهم یایی سی واوی سی آنداق كه اوت شیء محرق »

اشته نوایی « اوت » کلمه سنی درت نوع صمه حرکه سنه برمال اولق اوزره کتیریور حالبو كه شناسی افندی بش درلو یایدی شویله كه اکا کوره (۱) اوت یاغش برشیء (۲) اوت مرور (۳) اوت زار او یونه مخصوص امر (۴) برشیئی آتشدن كچوروب تو یلرینی ازاله (۵) بر ماده دن تبعید ایدن حرکت

(۱) ثانیاً شوجیقاردیغی بشخی معنا لكز یاده شاشیلاجق شیء در عجباً

بومعنا نردن چیقدی ظاهرکه نواییک « و اوت باریدین اریق حرکت دور » عباره سندن چیقاریور قالدی که « باریدین » کله سی هپسندن معناسنه در « اریق » کله سی تعریف در زیرا نواییک یازمه نسخه لرنده و ۱۸۴۱ موسیوقا ترمرک طبع و نشر ایتدیکی نسخه ده « اریق » مضبوط در که همزه ممدوده ایله آریق وضعیف و خفیف و اینجه دیمک « حرکت » دن نواییک مرادی حرکت در ضمه حرکت سنی تعریف ایدیور (۳) ثالثا یازمه لرده وقا ترمر نسخه سنده « و اوت باریدین اریق حرکت دور » عباره سی کلی نی اوتغه توتوب جمله سندن مقدم در و بالجملة نواییک اصل عباره سی شویله در

« اوت که شیء محرق دور و اوت مرور معناسی ایله و اوت مفرغه نرد جهتی دین امر و اوت که باریدین اریق حرکت دور کله نی اوتغه توتوب توکین اریتور معنادور » شو عباری بن ترجمه ایدهیم « اوت که آتش در و اوت مرور معناسی ایله و اوت مقامر » نرد جهتدن امر و اوت که هپسندن خفیف حرکت ایله در کله بی آتسه طوتوب توینی اریتور (یعنی اوتور) معنادور »

شمدی تفسیرده ایدهیم نوایی دیمک استرکه اوت ضمه ثقیله ایله خود وزنده اود . آتش شیء محرق در (یوقسه یانمش و محروق دکل) و اوت ضمه ماده ایله حوت و دود وزنده مرور معناسنه و اوت ضمه خفیفه ایله سوت وزنده قارده اوتک که یومتقندن امر حاضر و اوت که هپسندن خیف حرکت در یعنی یوقاروده کچن اوچ مضموم اوت کله لرینک ضمه لرندن الک خفیف حرکت ایله اوتور و اوتوله مک دن مأخوذ در کله بی باشی آتسه طتوب توینی اریتور (آریتمقندن تطهیر) معناسنه در

یوقاروده « مفرغه » یازیلان کله نوایی نسخه لرنده « مقامر » اوله جق نوایی نسخه لرنده سهو ناسخ اوله رق مفرغه یازلش اولدیغنی تخمین ایتلم کتاب مبحوث عده ده میم تانی یه تشدید آتیلوب کویا قاز

کله سندن اسم مفعول اویدرلق استنش بوايسه اجسامزدن برکاتب
افدينك «نومرو» کله سنه «منر» اسم مفعولی تولید ایدوب «۸ رقیله
منرا وارد اولان تحریرات» یازد یقنه بکرر

هله کتاب مز بورده نیجه عربی وفاریسی کله لر ترکیه ظن اولنوب
تحف تحف مغال ویرلدیکی شویله طورسون یوقاروده شرح ایتدیکم
عباره قیلندن تحریفات و «نرد» کله سنی «بو» یایمق کبی بکرتمه لر
وایدورمه لر جوق در

اگر کتاب مز بوری باشند اشاغی تدقیق ایتمکمز استک بیوریلورسه
بزوتدقیقه کندیمرده اقتدار کورد یکرزدن حاضرز

بکا قالورسه بویله مساعییه کیریشه جک ذاتلرک ذاتا ترکی و عربی
وفارسییه کاینغی اطلاعی اولق لازم در یوقسه «البلیه اذاعامت طابت»
یازوب عموم ایله عموم پنی فرق ایتمیان ذاتلرک چکدکری امکر و تلف
ایتدکری عمرل شرف اولمایوب سرف در خدائک برلکی حقیچسون
بن افندی موی الیه آجیم

«ترقی معارف»

وئدن برقرن اقدم ساقسونیا سرعسکری عنواتیله معروف ذات
یازمشیدی که «بروقت کله جک که میدان محاربه ده برنفر اولدرمک ایچون
اک اشاغی اونفرک اغر لغجه باروت لازم اوله جق» نه دبرسکز حریفک
دیدیکی ۱۸۶۶ صولشرینو محاربه سنده آکلاشلدی اومحاربه ده رسمی
حساب صحیحه کوره اوستریا عسکری ۲۰۰ ۰۰۰ ال تفنک اتمش قاج
ال طوب آتلدی بلیورز یکی اوستریا لیر قاج نفوس اورمشلر ۲۰۰۰ کیسه
اورمشل دیمک که برآدم ۴۲۰۰ ال تفنک آتلق ایله اولدیرلش برطادی
فورشون ۳۰ غرام اولدیغی حالده برنفر اولدرمک ایچون ۱۲۶ کیلو غرام
(۱۰۴ قبه) فورشون آتلمش

وئدن اوج سال اقدم میدان محاربه ده بر شخص بریچق وایکی متلی

آغلغنده قورشون ایله اولدیرلک میسر اولایوردی شمدی تموز ۱۸۷۰
(ربیع الاخر ۱۲۸۷) فرانسه و پروش محاربه سی او حسابیه قیاس اولنه ماز
زیرا اوج سنه اولکی تفنگلره سکز یجق ملیون ال تفنگ آتلیدیفی حالده
اومت طرفنده شمدیکی شاسپولر سرعت و مناسبت و تعلیم مخصوصه ایله
اون ایکی مثلی آتار اشته بو محاربه ده برآدم اولدرمک ایچون همان
آغلغجه باروت یانلق سری ظاهر اولسه کرکدر

یلور میسکز ﴿نانس﴾ یارسدن ۷۱ ساعتک ﴿میج﴾ ۷۹ ﴿استراسبرغ﴾
۱۰۱ ﴿مول حاوص﴾ ۱۲۲ ﴿نیون ویل﴾ ۸۴ ساعتک مسافه در
اگر فرانسه مملکت عثمانیه اولش اولایدی استانبولدن عسکر قالقوب
شو ذکر اولان ۱۰۱ و ۱۲۲ و دیگر ساعتک موقعلره قاج هفته ده بلکه قاج
آیده واره یلوردی

اشته شمدی آکلا قضیه یی که ۱۲۸۷ سنه سی ربیع الاخرک اون یدجی
پازارکونی یارسدن نانس و میج و استراسبرغ و مول حاوص و نیون ویل
حدودنه (پروسپایه قارشو) فرانسز عسکری فقط برکونده هر طاقیله
برابر کندی هم قاج نفر کندی نام ۲۳۰۴۰ عسکر «فقط برکونده»

طوریل

شمدی دنیاده الکتریک فن و عملیاتنده مشار بالبنان بلکه برنجی عالم فرانسز
موسیو «ترو» نام ذات در (تاتک کسری و راتک قحیله) بو ذات
فرانسه ک مأمورین بحربه سندن و فرقتین قیودانی در فرانسه عسکری
چین اوزرینه کدیکنده «پی عو» آقندیلرندن خلاص ایدن و تحت البحر
الکتریک ایله آتش آلور لغملر انشاسیله چینلورک قلاع و حصونی برهوا
ایدن بو عالم ایدی

شمدی فرانسز یروس ایله محاربه اوزرنده بولندیغندن نظارت بحریه دن

ويريلان امر اوزرينه موسيو «ترو» شر بورغ ليمانده برطوريل دها
ياغنه كندی

طوريل اينجه بافردن معمول صندوق كه صوو و هوا المايه حق صورته
مسدود اولوب ايچنده طقسان يوز كيلو غرام باروت واردر (۸۲ قيه
تقريباً) ايچنده الكتريق ايله اويدرلش زنبرك ايله آتش آلور بوزنبرك
ساعت كي قوروب نه وقت آتش آلماسي مراد اولنديسه اولوقت تحديد
اوانه يلور موسيو «ترو» ك شر برغده يا ياغني طوريل برصندقدن
عبارت اولمايوب ليمان بنديك عرضنه كوره طوريل منطقه سي انشاء
ايده جك بونكله شر بورغده ياييلان طوريل ايكي در

فرانسه نك جديد و خفي طويلري

هر دوات خبر آلمشیدی كه فرانسز يكي برطوب ايجاد ايتدی امتحانه
مأدور اولانلردن بشه كيمه يي مطلع قيلمایورلر بو طويك كلوله اوی
بش آلتی باطلار طبانجه كي دینده اولوب لكن قرق عدد كلوله يي
بر آتشله آتايور و قرق كلوله طوب اغزندن چيقدقن صكره يلبازه رسمنده
جرخلانیور بو طويده بريوك هزدخي شوكه غایت خفيف در و ايجانده
سوكلوب برقاج يارچه اولور كه هر يارچه سنی برنفر يوكلوب طاشيه ييلور

«پارس» شهرنده ۶۲۱ مكتوب صندوقلری وار كه پارس ايچون و فرانسه نك
سائر ممالكي و ممالك اجنيه ايچون كوندريله جك مكتوبلر آنلر آتيلور و ۲۹
بيوك پوسته خانه و ۱۶ ايكنجي درجه پوسته خانه لروار . برانسان نره يه مكتوب
كوندره جك اولسه هر سوقاق ده مكتوب قوييله جق محل بولا يور .